

Nr 82.

Av herr **Åqvist**, om ökat understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning m. m.

De enskilda anstalternas för yrkesundervisning anslagsfråga har under många år påkallat Kungl. Maj:ts och riksdagens intresse. Det har med all rätt påpekats, att medan andra yrkesskolor föranlett allt högre kostnader för det allmänna, så har understödet till dessa skolor gång efter annan beskurits, utan att några andra grunder angivits än det finansiella läget.

Innan den förra krisen begynte, hade dessa skolor ett understöd av sammanlagt 675 000:— kr., varav till lärarelöner 610 000:— kr. samt till undervisningsmateriel 65 000:— kr. På Kungl. Maj:ts förslag nedsattes detta understöd genom beslut vid 1932 års riksdag med 180 000:— kr. till 495 000:— kr. Detta skedde under klart uttalade löften om en snar återgång till förut lämnade understöd. Dessa löften ha emellertid icke uppfyllts. Tvärtom utsattes skolorna för ytterligare beskärning av understödet, så fort den nuvarande krisen begynte. Detta framgår av följande uppställning av det av Kungl. Maj:t beviljade understödet till lärarelöner för följande år:

1938—1939	456 395:— kr.
1939—1940	428 250:— kr.
1940—1941	385 000:— kr.
1941—1942	385 000:— kr.
1942—1943	395 000:— kr.

Det är naturligtvis riktigt att beakta det finansiella läget och iakttaga nödig sparsamhet även vid bedömningen av dessa skolors anslagsbehov. Men det kan icke ske i längden utan att statsmakterna undersöka, hur beskärningen av anslaget verkar. Skolorna ha dock vunnit statligt erkännande och under en lång följd av år erhållit understöd till sin verksamhet. Det är då naturligt, att skolorna räkna med att staten alltfort skall ge dem sitt stöd och att dess lärare skola som andra statsunderstödda skolors få känna den trygghet, som följer med ett inordnande i det statligt understödda skolväsendet.

Skolöverstyrelsen säger, att de ekonomiska svårigheter, under vilka de enskilda anstalterna för yrkesundervisning i regel arbeta, under de senare åren i hög grad stegrats genom nu rådande krisförhållanden. Det har haft till följd, att utbildningstillfällena vid dessa skolor beskurits till nackdel

för den utbildningssökande ungdomen. Vidare ha utbildningskostnaderna ökat för de unga på grund av att avgifterna för undervisningen ha måst ökas. Det har alltså blivit ungdomen i första hand, som fått bära följderna av denna anslagsminskning. Det är bekant, att flera av dessa skolor äro ett värdefullt komplement till våra övriga yrkesskolor, i det att de besökas av ungdom från orter, där kommunala yrkesutbildningsanstalter saknas. Dessa skolor äro sålunda ett slags centrala yrkesskolor. Om en långt gående anslagsbeskärning skadar en ungdom, som på grund av sin hemvist är illa lottad, då det gäller yrkesutbildning, måste ju denna anses vara högst orättvis i sina verkningar.

Staten har under senare år beaktat vissa lärargrupperns behov av en rättvis lönereglering. Sålunda erhöilo folkhögskolornas och lantmannaskolornas lärare genom beslut vid förra årets riksdag sin lönefråga ordnad. Det går då icke helt att bortse från dessa lärare, som äro anställda vid de enskilda anstalterna för yrkesundervisning. Flera av skolorna ha trots det minskade statsunderstödet sökt bereda sina lärare ett kristillägg enligt det s. k. ramavtalet. Det synes oss nödvändigt, att skolorna allmänt beredas tillfället att giva sina lärare ett sådant tillägg. Vi ha därför önskat, att riksdagen skulle kunna öka skolornas understöd med 20 % å anslaget till lärarlöner, eller omkring 80 000:— kr. På grund av det statsfinansiella läget vilja vi i stället föreslå 10 %, eller 40 000:— kr., med den förhoppningen att skolorna ha möjlighet att utfylla resterande.

Det har vid flera tillfällen framhållits, att några av dessa skolor drivas som enskilda affärsföretag och att de som sådana icke skulle vara i behov av statens understöd. Det torde dock vara endast ett fåtal skolor, vars ekonomiska avkastning icke helt går till skolverksamheten, och där det sålunda är fråga om profit för enskild företagare. Flera skolor drivas av stiftelser och föreningar av olika slag, vilka organiserat sina skolor för bestämda utbildningssyften i linje med organisationens art. Sålunda finns det skolor för hantverkare och småindustrier, som ägas av Sveriges hantverks- och småindustriorganisation. Urmakareförbundet har sin skola, Köpmanaförbundet sin o. s. v. Flera s. k. stiftelseskolor fungera i verkligheten som kommunala yrkesutbildningsanstalter för sin ort men kunna av ett eller annat skäl icke övertagas av kommunen. Det torde vara riktigt, att de skolor, som i sin verksamhet fullt motsvara de kommunala skolorna för yrkesutbildning, erhålla ett statsbidrag, som utmätas efter samma grunder som de kommunala skolornas. Det skulle alltså vara av ett stort värde om en differentiering kunde ske mellan dessa olika skolor, så att skolor som drivas som enskilda affärsföretag erhöile statsbidrag efter andra grunder än dessa som helt motsvara de kommunala yrkesutbildningsanstalterna. Allt talar för att en utredning bör göras, som klarlägger vad ovan angivits.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer undertecknad,

att riksdagen måtte bevilja ett understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning under budgetåret 1943—1944 med tillhoppa 465 000:— kr., samt

att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en utredning angående enskilda anstalters för yrkesundervisning ställning och behov.

Stockholm den 21 januari 1943.

Ernst Åqvist.
